

שיעורים בספר הזוהר

על התורה והמועדים

הושענה רבה ושמיני עצרת

סוד ולקחתם לכם

סוד הצלם

סוד שמיני עצרת

לקט זוהר לשמיני עצרת ושמחת תורה

מאת הרב יצחק לאווי

גליון ה – שמיני עצרת תשפ"א

גליון זה הוקדש על ידי ידידי הרה"ח הרוצה
בעילום שמו שליט"א

אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי

לשמיעת וצפיה בשיעורים, וכן לשאר שיעורים וכתבים,
ולהרשמה לקבלת עדכונים שבועיים באימייל

yitzchoklowy.com

תוכן

- מאמר ד: ולקחתם לכם - כל הנקרא בשמי ולכבודי 6
- פרק א: האדם נקרא בשם הויה בצלמו 6
- האדם נקרא בשמי שנברא בצלם אלהים 6
- האדם נקרא בשם אלהים כשהוא עושה דין 6
- האדם נקרא בצלמנו ודמותנו בשעת הזיווג 6
- בשעת הזיווג שולח הקב"ה דיוקנא שהוא הצלם 7
- בצלם הזה הולך האדם כל חייו 7
- פרק ב: ההבדל בין ישראל לעמים בצלמם 7
- צלם ישראל ממקום קדוש ועמים מסטרא אחרא 7
- הטעם שאין אומות העולם מטמאים במת 8
- פרק ג: שמירת הצלם ובדיקתו בליל הושענה רבה 8
- הצלמים שומרים על האדם ובהתקרב מיתתו מסתלקים 8
- סדר כתיבת וחתומת הפתקין מראש השנה ועד שמיני עצרת 9
- הצלם מסתלק מן הנידון למוות בליל אחרון של חג 9
- פרטי סימני הצל 9
- חסידיים שבים כל יום כלפני מיתתם 10
- פרק ד: ארבעת המינים נקראים בשם הויה 10
- כל הדברים התחתונים מקושרים בעליונים 10
- יש דברים תחתונים האחודים בשם הויה כד' מינים 10
- פרטי פסוק כל הנקרא כנגד ד' מינים 10
- ביום הראשון שהוא חמשה על עשור 11
- ביום הראשון שהוא אימא 11
- פירוש א' בד' מינים: אתרוג מלכות לולב יסוד ענף עץ אבות תפארת
ערבי נחל נצח והוד 11
- פירוש ב בערבי נחל: גבורות 12

שיעורים בספר הזוהר על התורה – הרב יצחק לאווי | שמע"צ תשפ"א | 4

- פירוש ב' בד' מינים: אתרוג חסד לולב גבורה הדסים תפארת ערבי נחל
12..... נצח והוד
- 12..... פירוש רב המנונא בערבי נחל
- 13..... הטעם שלולב בימין ואתרוג בשמאל
- 13..... פרק ה: שמחת האורחים ושמחת הכלה בשמיני עצרת
- 13..... כל המינים האלה הם האורחים ובהם מבקשים בקשותינו
- 13..... ישראל יוצאים עם חותם המלך
- 14..... בשמיני עצרת הוא חדות המלך בישראל לבד
- 14..... אושפיזי האמונה הם עם המלך תמיד
- 15..... ביאור זוהר ולקחתם לכם: חיבה יתירה נודעת לו שנברא בצלם
- 15..... אורות פנימיים ומקיפים בסוכה ובלולב
- 16..... כל עבודת האדם הוא נענוע
- 17..... סוד העבודה תלוי בסוד צלם אלהים
- 18..... גם שאר חפצי העולם נקראים בשמו
- 19..... על ידי ארבעת המינים שהם עין ולב וכו' נזכר האדם עצמו שנברא בצלם
- 20..... מי שיוצא עם חותם המלך שהוא צלם אלהים נצח בדין
- 21..... צלם אלהים דין וצלם הויה רחמים
- 22..... הצלם הבא לאדם משעת זיווג הוריו
- 23..... ביאור הצל והצלם
- 26..... לקט זוהר לשמיני עצרת שלימות שמחת החג
- 26..... עצרת שלימות שמחת החג
- 26..... עצרת שכינה תתאה
- 27..... עצרת כנישו - שמחת השכינה בלחודוי עם מלכא
- 29..... עצרת כנישת הטיפה
- 30..... שמחת תורה בשמיני עצרת

שיעורים בספר הזוהר על התורה – הרב יצחק לאווי | שמע"צ תשפ"א | 5

עצרת הוא שמחת התורה דהיינו הז"א 30

מנהג שמחת תורה וסוד כתר התורה 31

מאמר ד': ולקחתם לכם – כל הנקרא בשמי ולכבודי

פרשת אמור זוהר חלק ג קד, א – קד, ב. פרשת ויחי זוהר חלק א רכ, א – רכא,

א

פרק א': האדם נקרא בשם הויה בעלמו

האדם נקרא בשמי שנברא בצלם אלהים

א] ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים וענף עץ עבות וערבי נחל וגו'.

ר' שמעון פתח: (שם מג) כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו.

כל הנקרא בשמי - דא אדם דקב"ה קרא ליה בשמיה דכתיב (בראשית א) ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אותו.

האדם נקרא בשם אלהים כשהוא עושה דין

ב] ועוד דאקרי בשמיה, בשעתא דאפיק קשוט ודינא בעלמא, ואקרי אלהים דכתיב (שמות כב) אלהים לא תקלל.

קרא ליה בשמיה, דכתיב ויברא אלהים את האדם בצלמו ושפיר והא אוקימנא.

האדם נקרא בצלמו ודמותנו בשעת הזיווג

ג] כתיב נעשה אדם בצלמנו כדמותנו, בשעתא דזווגא אתמר וכך הוא בצלם ודמות, זווגא דתרווייהו, ואדם מדכר ונקבא נפק.

בשעת הזיווג שולח הקב"ה דיוקנא שהוא הצלם

דן ויברא אלהים את האדם בצלמו. בספרא דשלמה מלכא אשכחנא, די בשעתא דזווגא אשתכח לתתא שדר קב"ה חד דיוקנא כפרצופא דבר נש רשימא חקיקא בצולמא, וקיימא על ההוא זווגא.

ואלמלא אתיהיב רשו לעינא למחזי חמי בר נש על רישיה חד צולמא רשימא כפרצופא דבר נש.

ובהוא צולמא אתברי בר נש ועד דקיימא ההוא צולמא דשדר ליה מאריה על רישיה וישתכח תמן לא אתברי בר נש, הדא הוא דכתיב ויברא אלהים את האדם בצלמו.

בצלם הזה הולך האדם כל חייו

הן ההוא צלם אודמן לקבליה עד דנפיק לעלמא. כד נפק בההוא צלם אתרבי בההוא צלם אזיל, הדא הוא דכתיב (תהלים לט) אך בצלם יתהלך איש.

והאי צלם הוא מלעילא. בשעתא דאינון רוחין נפקי מאתרייהו, כל רוחא ורוחא אתתקן קמי מלכא קדישא בתקוני יקר, בפרצופא דקאים בהאי עלמא, ומההוא דיוקנא תקונא יקר נפק האי צלם.

ודא תליתאה לרוחא, ואקדימת בהאי עלמא בשעתא דזווגא אשתכח, ולית לך בעלמא דלא אשתכח צלם בגווייהו.

פרק ב: ההבדל בין ישראל לעמים בעלמם

צלם ישראל ממקום קדוש ועמים מסטרא אחרא

ו] אבל ישראל קדישין האי צלם קדישא ומאתר קדישא אשתכח בגווייהו, ולשאר עמין צלם מאינון זינן בישין מסטרא דמסאבותא אשתכח בגווייהו, ועל דא לא ליבעי לאיניש לאתערבא צולמא דיליה בצולמא דגוי, בגין דהאי קדישא והאי מסאבא.

הטעם שאין אומות העולם מטמאים במת

[ז] תא חזי מה בין ישראל לשאר עמין, דישראל כד אשתכח בר נש מית הוא אסתאב לכל ביתא וגופא מסאבא וגוי לא אסתאב לאחרא והוא לא מסאבא כד איהו מית, מאי טעמא?

ישראל בשעתא דאיהו מית כל קדושי דמאריה מתעברין מניה, אתעבר מניה האי צולמא קדישא, אתעבר מניה רוחא קודשא. כיון דקדושי דמאריה אתעברין מניה הא גופא מסאבא.

אבל גוי לאו הכי, בחייו הוא מסאב בכל סטרי מסאבותא, צולמא דיליה מסאבא, רוחא דיליה מסאבא, ובגין דמסאבין אלין שריין בגויה מסאבא הוא בכלא ואסיר למקרב בהדיה. כיון דמית נפקי מניה כל אלין מסאבין ואשתכח גופא בלא מסאבותא לאסתאבא.

ואע"ג דגופא דלהון בין בחייו ובין במיתתהון מסאבא, אבל בחייו דכל מסאבין משתכחי גבייהו מסאבין למאן דיקרב בהדיהו, במיתתהון דהא נפקי כלהו מסאבין מנייהו לא יכיל למסאבא לאחרא, ודישראל יכיל גופא למסאבא בגין דכל קדושי עלאין נפקו מניה ושארי עליה סטרא אחרא.

פרק ג: שמירת הצלם ובדיקתו בליל הושענא רבה

הצלמים שומרים על האדם ובהתקרב מיתתו מסתלקים

[ח] תא חזי, האי צלם קדישא ביה אזיל בר נש ואתרבי, ואתעביד מהאי פרצופא דיוקנא דיליה צולמא אחרא ומתחברין כחדא, דא נטיל לדא.

בשעתא דישתכחו, נטיר הוא בר נש וגופא דיליה בקיומא ורוחיה שריא בגויה. בשעתא דקריבו יומוי מתעברין מניה ודא סליק לדא ואשתאר בר נש בלא נטירו, כדן כתיב (שה"ש ב') עד שיפוח היום ונסו הצללים, הצללים תרי.

סדר כתיבת וחתירת הפתקין מראש השנה ועד שמיני עצרת

ט] תא חזי: ביומא דדינא אתער בעלמא דקב"ה יתיב על כורסייא דדינא למידן עלמא, בעי ב"נ לאתערא תשובה ויתוב מחובוי דהא ההוא יומא פתקין כתיבו ומשתכחי כלהו באחמתא הא כתיבין.

אי זכי ב"נ דיתוב קמי מאריה קרעין פתקין דעליה. לבתר קב"ה זמין קמיה דב"נ יומא דכפורי יומא דתשובה. אי תב מחטאוי טב, ואי לאו פקיד מלכא למחתם פתקין, ווי דהא תשובה בעיא לאסתלקא מניה.

אי זכי בתשובה שלימתא כדקא יאות תליין ליה עד ההוא יומא בתראה דעצרת דהוא תמינאה לחג ואי עביד שלימו בתשובה לקמי מאריה אתקרעו או מתעכבי.

ואי לאו זכי פתקין נפקי מבי מלכא ואתמסרן לידא דסנטירא. כיול דאתמסרן בידוי ודאי דינא אתעביד ופתקין לא מהדרן לבי מלכא.

הצלם מסתלק מן הנידון למוות בליל אחרון של חג

י] כדן צולמין אתעברו מניה ולא משתכחי עמיה. כיון דמתעברן מניה הא ודאי טופסקא דמלכא יעבר עליה ויטעם כסא דמותא. ובהוא ליליא דחגא בתראה סנטירין זמינן ופתקין נטלין. בתר דנטלי לון צולמין מתעברן ולא משתכחי, ואי משתכחי בהו גריען או יעבר עלוי דינא או מרעין בישין בגריעותא דלהון והא אוקימנא לדא והא אתמר.

פרטי סימני הצל

יא] ובספרי קדמאי אמרי יתיר, ברישא אגרע ואשתכח גופא בריה או אנתתיה אשתכחו והוא אסתליק וה"מ כד לא אהדר כל ההוא זמנא לבתר, אבל אי יהדר טעמא דמותא יטעם ויתסי. ואי גופא גרע ויתחזי רישא אינון סלקין והוא אתקיים וה"מ כד בריה זעיר ברשותיה ואנתתיה ברשותיה. ואי ידוי פגימו עבידתא דידי פגים, רגלוי מרעין רדפין עליה. ערק צולמא ואהדר ערק ואהדר עליה כתיב (דברים כח) בבקר תאמר מי יתן ערב ובערב תאמר מי יתן בקר מפחד לבבך אשר תפחד. ודא כד נהרא סיהרא וליליא אתתקן בנהורא.

חסידים שבים כל יום כלפני מיתתם

יב] אבל זכאי חסידין בכל יומא ויומא מסתכלי בלבייהו כאלו יומא דא אסתלקו מעלמא ועבדין תיובתא שלימתא קמי מאריהון ולא אצטרכון למלה אחרא, זכאה חולקהון בהאי עלמא ובעלמא דאתי.

פרק ד: ארבעת המינים נקראים בשם הויה

כל הדברים התחתונים מקושרים בעליונים

יג] תא חזי: (ישעיה מג) כל הנקרא בשמי - כמה עלאין עובדין דמלכא קדישא דהא באינון בריין דהוא עביד קשיר לון במלין עלאין דלעילא וכד נטלין לון לתתא ועבדי בהו עובדא אתער ההוא מלה דלעילא דקשיר ביה כגון אזובא עץ ארז והא אוקימנא מלי.

יש דברים תחתונים האחודים בשם הויה כד' מינים

יד] ואית מנייהו דאחידן בשמא קדישא, כגון לולב אתרוג הדס ערבה דכלהו אחידן בשמיה קדישא לעיל.

ועל דא בעינן לאחיד לון ולמעבד בהו עובדא בגין לאתערא ההוא דאחיד ביה. ועל דא תנינן במלה ועובדא בעיין לאחזאה מלה בגין לאתערא מלה אחרא.

הדא הוא דכתיב: כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו - לאתערא יקרי בראתיו. בראתיו - לאחידא ליה. יצרתיו - למעבד ביה עובדא. אף עשיתיו - לאתערא ביה חילא דלעילא.

פרטי פסוק כל הנקרא כנגד ד' מינים

טו] דבר אחר: כל הנקרא בשמי - היינו דכתיב (ויקרא כג) פרי עץ הדר. ולכבודי בראתיו - היינו כפות תמרים. יצרתיו - היינו וענף עץ עבות. אף עשיתיו - היינו וערבי נחל.

ביום הראשון שהוא חמשה על עשור

טז] ותקונא דהאי דאמר קרא ולקחתם לכם ביום הראשון - ביום הראשון דייקא דהוא חמישאה על עשור.

ביום הראשון שהוא אימא

יז] אבל ביום הראשון, ההוא יום ראשון מאן הוא? אלא ההוא יום דנפיק ראשון לכלא במבועי דמיין נביעין ואנן בעינן ליה להאי לאמשכא ליה לעלמא.

למלכא דקטר בני נשא בקטרוי. אתת מטרוניתא אמיה, אפיקת לון לחירות, ומלכא אשגח ליקרה ויהב כלהו בידה. חמת לון כייפין וצחין, אמרה הא אפיקת לון לחירו, אתן לון מיכלא ומשתייא. כך הא יום הכיפורים אפיק לכלא לחירו ואנן כפני מזונא קאימנא וצחינא למשתייא. היא אעטרת למלכא, בהאי יומא ידענא דהא מיין נביעין עמה שריין, שאילנא למשתייא למאן דנפיק לן לחירו, ועל דא קרינן ליה יום ראשון. דא בספרא דאגדתא ושפיר הוא.

פירוש א' בד' מינים: אתרוג מלכות לולב יסוד ענף עץ אבות תפארת ערבי נחל נצח והוד

יח] אבל בהאי יומא אברהם הוא שירותא דכלא, אי בענני יקר הוא שירותא אי במיא הוא שירותא דאברהם שארי למחפר בירי דמיא.

פרי עץ הדר - דא בירא דיצחק דיצחק אהדר ליה לקב"ה ואקרי עץ הדר - פרי דהאי עץ הדר ידיע.

כפות תמרים - דכתיב (תהלים צב) צדיק כתמר יפרח, ולא אשכח בינייהו פרודא ועל דא לא כתיב וכפות תמרים אלא כפות בגין דלא סליק דא בלא דא. ובהאי אתמליא ההוא באר ממין נביעין עלאין, האי אתמלי בקדמיתא ומניה אתמלייא בירא עד דאיהו נביעא לכלא.

וענף עץ עבות - דא ענפא רברבא ותקיף דאשתרשא בשרשוי ואתעביד אילנא עלאה על כלא דאחיד בכל סטריין, ענף דאיהו עץ עבות - עץ דאחיד לאבות. דהא מהאי נטיל יסודא דעלמא ואתמליא לארקא בבירא. האי הוא ארקא דשקיותא.

וערבי נחל - אלין אינון תריין נחלין דמייא אתכנש בהו לארקא לצדיק.

פירוש ב בערבי נחל: גבורות

יט] דבר אחר **וערבי נחל** - אלין גבורן דאחידן ביה ביצחק דאתיין מסטרא דההוא נחל עלאה ולא מסטרא דאבא. בגיני כך צלא יאה ולא בסימא לפירין ולא עביד פירין. **וערבי נחל** - תרין קיימין דגופא קיימא עליהו, אבל ערבי נחל ודאי כמה דאתמר ואלין אינון כלהו לארקא מייא לבירא.

פירוש ב בד' מינים: אתרוג חסד לולב גבורה הדסים תפארת ערבי נחל נצח והוד

כ] דבר אחר: ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר - דא אברהם. **כפת תמרים** - דא יצחק. **וענף עץ עבות** - דא יעקב. **וערבי נחל** - אלין תרין דרגין דאמרן.

ומאי דמתני האי, בגין דעץ עבות דא יעקב דאחיד לכלהו חלקין. ודאי דא יעקב. אבל הא אוקימנא פרי עץ הדר בירא דיצחק ודא גבורה תתאה.

כפת תמרים - כפת חסר קשורא דאתקשר בבירא כד"א (דניאל ג) **כפיתו בסרבליהון**, בגין דאלין לא סלקין דא בלא דא.

וענף עץ עבות - ענפא הוא עלאה דאתעביד עץ עבות ואחיד לכל סטרין כמה דאתמר.

וערבי נחל - דא יצחק בכל סטרוי דאחידן בסטרא דנחל ולא בסטרא דאבא, דתנינן אע"ג דבהאי נחל דינא לא אשתכח דינין מתערין מינה.

פירוש רב המנונא בערבי נחל

כא] **ורב המנונא פריש: וערבי נחל** - אינון תרין קיימין כדקאמרן דמיין נפקין מנייהו, ושפיר.

אבל הא תזינן דתריין דרגין אלין דקיימי על דרגא דצדיק איבא וכנישו דברכאן נפקי מנייהו, **וערבי נחל** לא נפקי מנייהו איבא ולא טעמא ולא ריחא, והא אוקימנא וכלא שפיר.

הטעם שלולב בימין ואתרוג בשמאל

כבן ועל דא אתרוג בשמאלא - לקביל לבא, לולב בימין - כפת בכלא וקשיר בכלא דהא צדיק כפות הוא לכל סטריין, ודא הוא קשורא דמהימנותא.

פרק ה': שמחת האורחים ושמחת הכלה בשמיני עצרת

כל המינים האלה הם האורחים ובהם מבקשים בקשותינו

כגן ובספרא דאגדתא שפיר קאמר, דכלהו אלין אינון אושפיון דזמינין עמא קדישא בהאי יומא דבעייתא לאשתכחא בהו כיון דזמין לו, ובהו בעי בר נש למלכא בעותיה.

זכאין אינון ישראל דידעין ארחוי דמלכא קדישא וידעין ארחי דאורייתא למחך באורח קשוט למזכי בהו בעלמא דין ובעלמא דאתי.

ישראל יוצאים עם חותם המלך

כדן ביומא דא נפקי ישראל בסימני רשימא מבי מלכא בגין דאינון נצחי דינא. ומה סימנין אינון, סימני מהימנותא חותמא עלאה דמלכא.

לתרי בני נשא דעאלו לדינא קמי מלכא ולא ידעו כל עמא מאן מנייהו נצח דינא. נפק חד לגיון מבי מלכא שאילו ליה, אמר לו ההוא דיפיק בידוי סימני מלכא הוא נצח דינא.

כך כל עלמא עאלין לדינא קמי מלכא עלאה ודאין לון מלכא מיומא דראש השנה ועד יום הכפורים עד חמשא עשרה יומין לירחא ובין כך אשתכחו ישראל זכאין כלהו בתיובתא טרחי בסכות בלולב ואתרוג ולא ידעי מאן נצח דינא. מלאכי עלאי שאילו מאן נצח דינא. קב"ה אמר לון אינון דמפקי בידיהו סימנין דילי אינון נצחין דינא.

בהאי יומא נפקי ישראל ברשימא דמלכא בתושבתתא בהלילא ועאלין בסכות אתרוג בשמאלא לולב בימינא, חמאן כלהו לישראל רשימין ברשימין קדישין, פתחי ואמרי (תהלים קמד) אשרי העם שככה לו אשרי העם שיי' אלהיו.

בשמיני עצרת הוא חדות המלך בישראל לבד

כה] עד כאן חדותא דכלא חדותא דאושפיזין ואפילו אומות העולם חדאן בחדותא ומתברכאן מינן ועל דא קרבנין בכל יומא עלייהו לאטלא עלייהו שלם ויתברכון בגינן. מכאן ולהלאה יומא חד דמלכא עלאה דחדי בהו בישראל דכתיב (במדבר כט) **ביום השמיני עצרת תהיה לכם**, דהא יומא דא ממלכא הוא בלחודי, חדותא דיליה בהו בישראל.

למלכא דזמין אושפיזין, אשתדלו בהו כל בני היכליה. לבתר אמר מלכא עד כאן אנא ואתון אשתדלנא באושפיזין וקרבתון קרבנין על שאר עמין כל יומא, מכאן ולהלאה אנא ואתון נחדי יומא חד הה"ד ביום השמיני עצרת תהיה לכם, לכם לקרבא קרבנין עלייכו.

אושפיזי האמונה הם עם המלך תמיד

כז] אבל אושפיזי מהימנותא במלכא משתכחי תדירא וביומא דחדותא דמלכא כלהו מתכנפי עמיה ומשתכחי, ועל דא כתיב **עצרת - כנישו**. והאי יומא יעקב הוא רישא לחדותא וכל אינון אושפיזין חדאן עמיה ועל דא כתיב (דברים לג) **אשריך ישראל מי כמוך וגו'**, וכתיב (ישעיה מט) **ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר**.

ביאור זוהר ולקחתם לכם: חיבה יתירה נודעת לו שנברא בצלם

אורות פנימיים ומקיפים בסוכה ובלולב

[א] אחר אשר למדנו את סוד הסוכה ואת האורחים העליונים הבאים לתוכו, אשר בבניית הסוכה עסקנו במשך הימים שמיום הכיפורים ועד חג הסוכות, הרי הגענו אל היום הראשון של חג, ומה נאמר בו, ולקחתם לכם ביום הראשון וגו'. נשאר לנו לקחת את המינים האלה ולשמוח שבעת ימים. בסיום שבעת ימים אלה הושענה רבה ושמיני עצרת ושמחת תורה, וודאי כל הדברים הללו יש ללמוד אותם ולדעת אותם בסוכה. ומצאנו מאמר גדול בספר הזוהר אחר שביאר סוד הזמן והסוכה ואושפזיו העוסק בכל הסודות האלה ומקשר אותם קשר אמיץ. סוד ד' מינים וסוד הושענה רבה וסוד הצל. ולרוב אורכו לא הבינו כל המדפיסים את קשרי ענייניו וחילקוהו ושמו חלקו העוסק בחיי האדם בצל ובצלם בפרשת ויחי אשר שם הוא מקום הלימוד כיצד מתקרב האדם למות. אבל המעיין יראה שהוא המשך וענין אחד בכל הדרוש ושייך לסוגיית הושענה רבה שבחג. ואכן כך הוא מסודר בכתבי יד ואצל הרמ"ק באור יקר וממנו סדרנו. ולפי גודל הדרוש ואורכו חילקתיהו לכמה פרקים לתת ריווח להתבונן, ובה נלמד כפי מיסת נדבת ידינו.

[ב] ביאר הרב האר"י כי שתי בחינות שונות הם בכל דבר, ואפשר לזהותם בצורת הקיום. יש בחינת אור פנימי ובחינת אור מקיף. הפנימי הוא האור המוכל והמצוייר והנתפס והמובן תוך הכלי והמקיף הוא החלק הגדול יותר של האור שאי אפשר להכילו בתוך הכלי אבל הוא מקיף וסובב עליו מבחוץ. אפשר לראות כי בין בסוכה בין בלולב ישנם שני בחינות הללו. הסוכה אנחנו עושים בו שתי פעולות בניה וישיבה. והלולב אנחנו עושים בו שתי פעולות נענוע והקפה. בניית הסוכה וודאי היא עבודת פנימית להשיג את דעת הסוכה ולבנותה בכל ציוריה בתוך ליבנו [וראה בכתבי האר"י ובזוהר ביאורי הסוד לציורי הסוכה השונים המוזכרים]

בהלכה אשר כל ציור מהם רומז לדעת פנימית אחרת בסדר האצילות]. ואילו הישיבה בסוכה אין בה מעשה ועבודה, אלא בסוכות תשבו שבעת ימים במנוחה ובטח.

ג] וכך הוא הסדר אחר שהאדם השיג את שביכלתו להשיג הרי הוא נח ומסובב עם שאר חלקי ההשגה שאינם מושגים אצלו בשלימות אבל הוא נח בצל קורתם והם סוככים עליו. כי כל פרשה שאנחנו לומדים כל רב שאנחנו משתדלים להכיר וללמוד את דעת תורתו, הרי אנחנו מתחילים בחוסר ידיעה. מוצאים איזה דרך להיכנס לתוכו וללון בעומקה של הלכה להביא את השכלתו אל דעתנו. אבל הלב מרגיש תמיד שאין די בכך. כי מה שאנחנו יודעים ומבינים מן התורה הוא תמיד חסר חיות מסוימת. שכך הוא האדם כל דבר שנעשה פשוט ומובן אצלו חסר בו חיות מסוימת ואינו שמח בה. אבל כסדר הזה יש לנהוג אחרי שלומדים מאמר מסוים או תורה מסוימת יש לנגן אותה, יש לצייר אותה בלב לחזור עליה עוד כמה פעמים בדרך דמיונית ציורית, לחוות את הסיפור של המאמר הזה או התורה הזו עם הרב שאמרו ועם תלמידיו ששמעו אותו ושמחו. וכך מרגיש האדם חיות בדברי תורה וקורא ולי מה יקרו רעיד אל. וכך אחר שבנינו את מסכת סוכה יש לנו להזמין את אורחיו לסוכתנו בדרך דמיונית מקיפה סובבת. ויש לנו לקחת ספרי תורה אחר שסיימנו לקרוא בהם ולסובב בהם את הבית המדרש בריקודי הקפות. ויש לנו לקחת את הלולב אחר הנענוע ולסובב בו את מזבחך. ובה שמחים וחיים דברים באופן רחב ומאיר יותר ממה שכלי השכל מסוגלים להכיל לגמרי ויותר ממה שכלי הביטוי מסוגלים לבטא בשלימות.

כל עבודת האדם הוא נענוע

ד] עיקר העבודה הוא תמיד בחלק הפנימי, כי המקיף נחשב שבא מאליו. כל העבודה כולה אפשר לקרוא נענוע ארבעת המינים. שיש נענוע בדעת ויש נענוע בגוף. ושורש כולם תנועה. שהאדם אינו יושב ונח אלא עושה התעוררות, מנענע משהו, ועל ידי כך נפעל בדעתו משהו והדעת הזה מתיישב אצלו. הנענוע הוא

הביטוי של הפעולה האנושית הכי קטנה. כמו שאמרו בסוכה שיש בה חשש תעשה ולא מן העשוי שינענע את הסכך. כלומר הוא מגביה ושוב מוריד ובתנועה זו הרי הסכך נקנה להיות נעשה על ידי האדם ולא הושם שם מאליו. כך הוא בדעתו של האדם כשהוא בא לעורר את דעתו שיהיה תורתו דיליה אפשר לכנות את מה שהוא עושה כנענוע. הוא מעורר את הדעת מנענע אותו לכאן ולכאן ולכל הצדדים עד שהדעת מתיישבת בתוכו ונעשה לו קנין בו, ולקחתם לכם שתהא לקיחה שלכם של כל אחד ואחד, בתורתו יהגה נעשה התורה דיליה.

[ה] ולכן אמר האריז"ל נענוע הלולב שהוא חלק העבודה צריך נענוע. כמו בניית הסוכה שהוא חלק הפנימי של הסוכה. אבל הקפת הלולב אינו צריך נענוע שכן הקפה כשמו הוא הארת מקיפים, אין האדם עושה שם דבר אלא מסובב ונח באותה הארה המקפת אותו. אבל אין הארה זו אלא אחרי שעבד ונענע את שלו שיהיה תעשה ולא מן העשוי. ולכן עיקר העבודה שראו במשך חג הסוכות אצל הצדיקים שהלכו בדרך הפנימית היה בנענועי הלולב ומינוי, כי עבודה זו מסמלת את עיקר העבודה שהוא בדעת הפנימית, ושאר ההארות המקיפות ממנו נמשכים כהשלמה אליו ומאליהם. ועד שבהושענה רבה עושים יותר הקפות ובשמחת תורה עושים הקפות בלבד כי כבר נגמרה מלאכת העבודה והרי השכינה שורה מאליה [ויש נהגו לעשות נענועים עם הספר תורה כי גם שם יש בדקות עבודה של נענוע והשגה].

סוד העבודה תלוי בסוד צלם אלהים

[ו] רבי שמעון פתח לבאר פסוק ולקחתם לכם, בפסוק כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו. בהמשך הוא מעמיד בזה את הפסוק ויברא אלהים את האדם בצלמו, ושני פסוקים אלה נהיים לכותרת כל הדרוש הזה של ארבעת המינים והושענה רבה ושמיני עצרת. צריך להתבונן בפסוקים הללו ובחילוקים ביניהם. אם אמרנו כי כל עבודת האדם אפשר לראות כנענוע ארבעת המינים, ואכן מצינו בזוהר כמה פעמים כי הסוכה וארבעת המינים משמשים דוגמא לכלל

עבודת המצוות שהוא עבודת הויה, ובכל פעם שרוצים לצייר ציור של מצוה ולהראות איך יש במצוה סוד אומרים סוכה ולולב. [וכעין שמוצאים במקומות רבים ציצית ותפילין שהם העבודה היומיומית במצוות מעשיות, כך הוא בעבודה המיוחדת של הזמנים סוכה ולולב]. וודאי כל עבודת האדם להויה בסוד הפנימית עומד על פסוק שהוא ויברא אלהים את האדם בצלמו. כי כל משמעות עבודת האדם שהוא עושה רושם בעליונים תלוי בכך שנברא בצלם אלהים. כשם שעיקר העבודה הוא ידיעת והשגת האל ושורשו מפסוק אנכי או שמע ישראל, כך עיקר משמעות העבודה שעל ידי האדם דייקא תלוי בקשר שלו אל האל במהותו והוא פסוק צלם אלהים, וכמו שאנו אומרים ושמך הגדול והקדוש עלינו קראת.

גם שאר חפצי העולם נקראים בשמו

[ז] אך בהיות האדם בצלם אלהים אין די. שהרי האדם הזה עושה מעשי מצוות בחפצי מצוה בציצית ותפילין ולולב. והרי יש כאן שאלה חשובה אם האדם נברא בצלמו לשם מה צריך האדם למשרתים וכלים בעבודתו להויה. ומה מקום ותפקיד אלה תשמישי המצוה בעבודת הויה הפנימית אם עיקר העבודה בגוף האדם עצמו שהוא בצלם אלהים, ומה יש באתרוג ולולב שיסייעו ויוסיפו על האדם עצמו שהוא בצלם אלהים. והרי גם זה שאלה כללית הרבה יותר מן השאלה על הלולב ומיניו או על המצוות בכללם. כי האדם חי בעולם ואם יעמוד על סוד נפשו די לו בכך אבל וודאי לא די לעולם בכך שהרי העולם ומלואו נברא וגם אם נאמר לשרתו נבראו אין זה פותר את השאלה במה הם מסייעים אותו ומה מקום כל דברי העולם ביחסי עבודת האדם להויה.

[ח] על כך הביא רבי שמעון פסוק כל הנקרא בשמי ולכבודי בראתיו יצרתיו אף עשיתיו. פסוק זה ריבוי אחר ריבוי יש בו. פתיחתו בלשון כל, לא דבר אחד בלבד נקרא בשמו, לא דבר אחד בלבד לכבודי הוא. אלא כל דבר הנקרא בשמי לכבודי בראתיו. ולא תאמר בראתיו בלבד אלא גם יצרתיו. ולא תימא יצרתיו בלבד אף עשיתיו. כל כך מיעוטים היינו מעלים בדעתנו למעט מן הנקרא בשמו עד שהודיענו

הפסוק שאינו כן והכל נכלל בשמו. בהמשך הזוהר ובמקומות אחרים רוצה הזוהר לקרוא לא כל הנקרא בשמי – כל דבר שהוא נקרא בשמי. אלא כל – הנקרא בשמי. כל הדברים נקראים בשמי ובכולם אפשר למצוא את שמי וכבודי. וודאי הדבר הראשון הנקרא בשמו הוא האדם, אבל כמו כן שאר דברי העולם אפשר להם להיקרא בשמו, ובכל דבר אפשר למצוא חתום שם הקודש, ולא בעולם האצילות בלבד אלא גם בעולמות בריאה יצירה ועשיה ששמותיהם נובעים מן הפסוק הזה. עד סוף העשיה נקרא בשמו ולכבודו.

על ידי ארבעת המינים שהם עין ולב וכו' נזכר האדם עצמו שנברא בצלם

[ט] ולא עוד אלא שאותם חפצים מועילים לאדם לפעמים, כפי שהוא תכונת האדם שהוא יודע להשתמש בכלים רבים להנאתו ולצרכיו. כך הוא באשר לדרכי הרוחניות שלפעמים האדם עצמו אינו זוכר שהוא אדם בצלם אלהים ועל ידי שלוקח לולב בידיו ומנענע בו הרי שוב חוזר ושורה בדעתו שהוא עצמו צלם האלהים. כי זה הסוד עמוק יותר מסוד החותם שהתחתונים נחתמים מן העליונים, מה שהעליונים נפעלים על ידי התחתונים. ובדרך העבודה נקרא זה האדם נפעל לפי פעולותיו. אע"פ שלכאורה וודאי הפעולות הם כמו עולם העשיה בערך עולם האצילות, הנה על ידי הפעולות יכול לנענע ולעורר בשורש דעתו לשמוח ולהמשיך דעת חדש. ועל ידי שיקח האדם לעצמו פרי עץ הדר וכו', שהם בעצמם רומזים אל אברי האדם כמו שדרשו אתרוג נגד הלב לולב נגד השדרה וכו', על ידי כן ייזכר שישרה בליבו ובעיניו ובפיו ובשדרתו את שם הקודש שבצלמו נברא. ואל כל זה הגיע על ידי שלקח ונענע את הלולב. [וכעין התפילין שגורמים ששם הויה נקרא עליו ויראו ממנו, אע"פ שהאדם בעצם תבנית גופו כבר נקרא שם הויה עליו, אך הוא נעלם לפעמים מעיני אדם והתפילין הם כמו בליטה במצחו שמכריז ועושה הדבר מפורש יותר, שכך הוא סדר העולם לפעמים צריכים לחרוט דבר באותיות בולטות ומפורשות שיכירו הכל בזה. וכן נאמר על ארבעת המינים למען דעת כל עמי הארץ וגו'].

י] ככתוב חיבה יתירה נודעת להם שנבראו בצלם אלהים. חיבה יתירה זו היינו חיבה בולטת. שכל פעם שכתוב על משהו שהוא מיותר היינו שאינו נראה באופן פשוט שצריך להודיע באופן כפול ובולט, אבל חיבה יתירה נודעת לאדם שנודע לו שהוא בצלם אלהים. כי מה שהמציאות עצמו הוא כך לא די בכך צריכים עוד לקחת מגפון ולהכריז על כך, לקחת לולב ולנענע אותו בפומבי לכל צד ולומר שנברא האדם בצלם אלהים עד שידע זאת.

מי שיוצא עם חותם המלך שהוא צלם אלהים נצח בדין

יא] ולקחתם לכם ביום הראשון. הלקיחה של ארבעת המינים נלקח אל הלכם שהוא האדם הנברא בצלם אלהים. על ידי שהאדם הוא הנקרא בשמו כך גם המינים נקראים בשמו. וזה המבואר במדרש שהזוהר מביא בהמשך שארבעת המינים הם הסימן מי יצא מן המשפט זכאי, מי שיוצא עם חותם המלך. כי על מה הוא הדין הוא לחיים ולמות. ומה הם החיים הם להיות כמו שכתוב ויברא אלהים את האדם בצלמו, הנברא בצלם וודאי הוא חי, ומי שאין לו חיים אע"פ שכעת נראה אולי שהוא חי הרי בוודאי באמת אין לו צלם והוא נקרא מת בחייו כי אין שם הויה נקרא עליו, או ממש ימות במשך הזמן. וזה שורש הסימן שהזוהר מתחיל לדבר עליו שיש סימן בצל בהושענה רבה לראות אם יחיה האדם או ימות. ושורש הסימן הזה כי הצל הזה של האדם נובע מהצלם אלהים שהוא בעצמו חותם תבנית המלך שבו חתם את האדם אשר ברא בצלמו [ופרטות הקשר בין הצל והצלם יתבאר]. ולכן בחג הסוכות אפשר לראות אם האדם נצח בדין כלומר יצא אדם או שאין לו צלם אלהים. והסימן על זה הוא לקיחת חותם המלך בידיו דהיינו ארבעת המינים. אבל באמת הסימן אינו אלא דמות האדם עצמו שהוא צלם אלהים, אבל ארבעת המינים הם מודיעים שאכן האדם הוא בצלם אלהים.

צלם אלהים דין וצלם הויה רחמים

יב] בצלם אלהים צריך לדעת להבחין בין מדרגות שונות. הלא כתיב נעשה אדם בצלמנו כדמותנו משמע שיש צלם ויש דמות ואינם דבר אחד. ובאמת אלה השני מדרגות הם בעצמם המדרגות של דין ראש השנה שיש בו ספק מי יחיה ומי ימות וניצחון חג הסוכות שהוא כל הנקרא בשמי. כי המדרגה הראשונה שבו נקרא האדם בשם הויה הוא בשם אלהים. ובו מצינו שהוא יכול לחול על האדם ממש שהרי הדיין נקרא אלהים ככתוב אלהים לא תקלל. אם כן מידת דינו של הקב"ה נמסרת בתפיסה גמורה בידי האדם עד שהוא נקרא בשמו דיין. הא דכתיב ויאמר אלהים נעשה אדם בצלמנו. אלהים דייקא כי בזה המידה משיגים רוב בני האדם את האל ובזה המידה הם קיימים בצלם אלהים.

יג] אבל מידה זו איננה מספקת להיות צלם שלם. כי לאמיתו של דבר אין זה אלא דמות. בכדי להיות בצלם אלהים שלם צריך להיות בסוד זכר ונקבה, ככתוב ויברא אלהים את האדם בצלמו בצלם אלהים ברא אותו זכר ונקבה ברא אותם. משמע שהזכר והנקבה ביחד בלבד הם שנקראים צלם אלהים בשלימות, והאדם שאינו במדרגת זכר ונקבה הוא פלג צלם אלהים כמו שהוא פלג גופא.

יד] והיינו כי אלהים שופט, הוא שופט את הדברים הקיימים כבר. כמו האדם בעצמו שכבר נולד ויכול לשפוט את עצמו ולשפוט את אחרים ולהשרות את הצדק בעולם. אבל איננו יוצר דברים חדשים, איננו יוצר עולמות. רק כאשר האדם מזדווג עם אשתו אז הוא איננו שופט את העולם בלבד אלא גם יוצר את העולם, שהרי בכך הוא כאלהים ממש שהוא יוצר תולדות כמותו בני אדם. ועל ידי כן הוא נעשה צלם לא רק של שם אלהים שהוא שופט העולם ומנהיגו אלא גם של שם הויה שהוא מקור העולם ויוצרו. ואלה הם שני מידות שאפשר לראות אותם כתפארת ומלכות והם גם דין ורחמים. ועינינו רואות שכל עוד האדם עוסק בביקורת ושיפוט הרי הוא בתנועה של דין כי תדיר מסתכל על מה שיש ומחליט אם הוא מספיק וצודק כיצד אפשר לתקנו. אבל מי שעוסק ביצירה חדשה הוא

בתנועה של חסד ורחמים. כי החידוש של ליצור דבר חדש צריך אנרגיה כזו שאיננה יכולה לסבול שיהיה בביקורת תמידית. וכך כאשר האדם אינו פלג גופא אלא הוא במדרגת דבר ונוקבא כחדא הרי הוא מרגיש את חדות היצירה ואז בלבד הוא נקרא חי באמת שהוא אדם החי בצלם אלהים. ולכן כל ראש השנה ויום הכיפורים שנאסרה בו הזיווג וכולם עוסקים בביקורת ותשובה ושיפוט הוא עדיין לא צלם אלהים שלם כי שורה בו שם אלהים ללא שם הויה. ורק בחג הסוכות שחוזרים אנחנו אל היצירה בסוד זכר ונקבה ברא אותו. בסוכות תשבו כעין תדורו מה דירה איש ואשתו אף סוכה איש ואשתו. אז הוא השראת החסד ואז האדם הוא בצלם אלהים שלם בצלמנו כדמותנו בצלם שם הויה בדמות שם אלהים.

הצלם הבא לאדם משעת זיווג הוריו

טו] מכך לומדים אנחנו כי לא ענין תאורטי הוא זה בלבד, אלא ממש בשעת הזיווג שהאדם מזדווג באשתו באותו רגע הוא בסוד צלם אלהים. ולמדנו מספרו של שלמה המלך [ולא נודע מהו ספר זה] כי אכן בשעת הזיווג נשלח מלמעלה צלם אחד ואלמלא ניתנה רשות לעין לראות היינו רואים את הצלם. ענין זה כמו מוחשי וטבעי שהגוף צריך למשהו שיטביע בו את הנשמה שהוא חותם צלם האלהים. וצריכים האב והאם לדעת מזה שאינם מולידים אלא דמות וצלם אלהים ויצירו את הצלם אלהים הבא לשרות בבן ממש.

טז] וצלם זה ממשך להתלוות אל האדם כל ימי חייו בסוד הכתוב אך בצלם יתהלך איש, והצלם הזה הוא המוסר מן האדם כאשר נגמר דינו למיתה ויש סימן להבחין בהסרתו בליל הושענה רבה באור הירח. וסודו לפי שהצלם הזה נמשך מזיווג התפארת והמלכות והרי למדנו בסדר חודש תשרי כי בסיום חג הסוכות אז מסתיימת בנין האדם והיום השביעי של חג הוא מידת המלכות שהיא המראה את הצלם ולכן ניכר ביום זה. ולא עוד אלא שסדר החודש הזה הוא ממש סדר הנזכר שבתחילה הוא השראת שם אלהים בלבד וממנו הדין בראש השנה ואחר

זמן חג הסוכות מתעלים למדרגת דכר ונוקבא ואז שורה שם הויה בצלם המינים לזוכה וניכר בסוף החג בצלו של האדם ממש לאור הלבנה שהיא השכינה המבררת המראות כולם.

[ז] המפרשים דנו בסתירה שכאן משמע שחתימת הדין הזה בצל הוא ביום האחרון של חג שהוא שמיני עצרת ובפרשת צו משמע שעיקרו בהושענה רבה. אך וודאי שאין בזה סתירה אמיתית כי אדרבה כך צריך להיות כי בכל ענין שמיני עצרת יש את הדואליות הזאת אם הוא חלק מן החג או רגל בפני עצמו וגם על פי קבלה כן הוא כדברי רמב"ן. והלוגיקה של הזוהר שיום אחרון של החג גומר את הדין שהוא בסוד ספירת המלכות וממילא לפי הרמב"ן שגם שמיני הוא המלכות כשהיא נפרדת מן הראשונים ממילא שם הוא החותם ולפי ההסתכלות שהשביעי הוא המלכות יהיה החותם בהושענה רבה. [ומן הסתם אליבא דרמ"ק ואר"י הם ב' בחינות בספירת המלכות וכו']. וגם לפי הפשט כן הוא שהשמיני מצד אחד גמר החג ומצד שני רגל בפני עצמו. ולא ברור לי לגבי הדין על המים הרי לכאורה אדרבה בשמיני מתחילים לבקש על המים בפועל אם כן בוודאי עוד שייך אל הדין הזה. ואיך שלא יהיה הרי הדין שייך לגמר החג בין נחשוב הגמר בהושענה רבה בין נחשוב אותו בשמיני עצרת.

ביאור הצל והצלם

[יח] לקרב ענין הצל אל השכל יש להבין שיש כאן שלש מדרגות [עי' במקורות וקיצרתי]. תחילה הוא הצל הפשוט שהאדם הולך בלילה ויש לגופו צל. שני הוא הבחינה הנקרא צלם שהוא כמו גוף דק שמתלווה אל הגוף הממשי של האדם. שלישי הוא הבחינה הנקרא צלם אלהים שהוא הארת האצילות בנשמת האדם. וכתב כאן בזוהר שהצלם הוא שלישי לנפש ורוח, נראה מתוך כל הענין שמדבר אודות הגוף הדק שבתוכו מתלבשת הנשמה. אבל עיקר דרוש הזוהר הוא לקשר את המושג הזה הנקרא צלם עם כללות המושג שנקרא צלם אלהים [ובכתבי האריז"ל שפירט בזה מאד]. והיינו כי מה שיש לאדם צל וכן גוף דק שמבטא את

הצל [שהוא אולי בחינת בבואה דבבואה הנזכר] אינו ענין טבעי בלבד אבל הוא מגיע לכך שהאדם נוצר בצלם אלהים והצל הזה הוא השראת צלם אלהים דהיינו שם הויה שהוא תמונת האצילות עליו. ולא בחינם הוא נבחן בליל הושענה רבה שבו נשלם שם הויה בעבודת חודש תשרי [ובאמת יש עוד בחינה שהוא מסתלק שלשים יום קודם מיתת האדם ועי' רמ"ק שהקשה הסתירה ולדרכנו הוא שהסתלקות ליל הושענה רבה קשור לסדר העליון ואינו ענין טבעי גופני משא"כ הסתלקות קודם המיתה הוא היחלשות הצלם בפשטות].

יט] ולכן סיים כאן הזוהר כי החסידי אמת אינם צריכים לכל הסימנים האלה כי הם מקיימים את הכתוב שוב יום אחד לפני מיתתך. וכן הובא בפוסקים שאין להקפיד בכל הסימנים הללו כי תמים תהיה עם הויה אלהיך. ויש לדעת שתמימות זו אינו דבר פשוט כי מה בצע להתעלם מן המציאות. ואם הכוונה שלא להאמין בסימנים האלה אפשר להגיד שלא להאמין אבל לפי המבואר כאן שהם סימנים אמיתיים וודאי מוטב לאדם לדעת את האמת וישוב בתשובה ויתקן דרכיו. אבל כאשר הזוהר אומר שהחסידי אמת אינם זקוקים לכל זה הוא אומר שמכל המדרגה הגדולה של צלם אלהים שצריך להבחין פה יש עוד מדרגה עליונה על זה. ומי שיש לו אומץ לא לפחד מכל הדין של השם אלהים הוא יודע לעלות אל התשובה שהוא הבינה ואינו מחכה שתרו עליו בזמנים מסוימים ולפני מיתתו אבל הוא מתעלה בכל יום אל בחינת לפני מיתתך בסוד המאמר שוב יום אחד לפני מיתתך. אבל אנשים רגילים וודאי צריכים לחכות שהבינה ירד עליהם בראש השנה ויום הכיפורים ועל ידי כל הסימנים שהיא כולי האי ואולי ישובו בתשובה. לבד חסידי אמת שיוודעים הכל בליבם אינם צריכים לסימנים הללו כי הם יודעים להביא את הבינה בכונת ליבם ואינם מחכים שיהיה יום כיפור שישובו בתשובה כי הם בצל העליון ולא בצל התחתון.

כ] אפשר לתת הסבר פשוט בחשיבות הצל. כי האדם בצלם אלהים היינו כמו שאומרים צילום או תמונה של האל. והנה יש שני סוגי תמונות יש תמונה שטוחה שיש בה שתי מימדים בלבד והוא תמונה מצוירת על הנייר. וזה אינו צלם אמיתי

אלא אדרבה הוא צלם כמו עבודה זרה. ויש צלם בעל שלשה מימדים שהוא האדם שיש לו צל. כי התמונה שהיא צילום שקרי בלבד בעל שתי מימדים בהכרח אין לו צל שאינו אלא בצלם בעל שלשה מימדים שתופס מקום ומעכב את האור. ואילו התמונה הרי אין בה עומק כלל שתעצור בעד האור [ומה שהנייר שעליו מצויר התמונה יכול לעצור את האור אינו מצד התמונה אלא מצד שהוא נייר בעצמו כפשוטו]. ולכן כאשר רוצים לבדוק את ההבדל בין האדם לשד שהוא כמו ציור של אדם בלבד אבל אין לו עובי או עומק בודקים אם הוא מטיל צל. כי האדם האמיתי מטיל צל אבל השד שהוא בעצמו כמו צל בלבד כיון שהוא הצגה בלבד ולא אדם אמיתי ממילא אינו מטיל צל. וכך האדם שאינו בצלם אלהים באמת אבל הוא נראה כמו צלם אלהים זה נקרא שאין לו צל. אבל מי שיש בו אורך ורוחב וגם עומק הוא שמטיל צל והוא שנקרא בצלם אלהים עשה את האדם הנחתם לחיים בחותם המלך.

לקט זוהר לשמיני עצרת שלימות שמחת החג

עצרת שלימות שמחת החג

זוהר חדש כרך ב (מגילות) מגילת שיר השירים דף ח עמוד ב

על כן עלמות אהבוך ביום טוב בתראה דחג דהא תפלה של יד אשתלים ואתנהיר בשלימו ולפלגא חולקא לכולא לכל אינון משריין וחילין דלעילא (ס"א ל"ג לכל אינון משריין וחילין דלעילא) ולכל אינון משריין וחילין דלתתא וע"ד עלמות [אהבוך אינון] משריין וחילין דלעילא עולמות ומשריין וחילין דלתתא.

זוהר כרך ג (ויקרא) פרשת אמור דף צו עמוד א

ובסכות ז' ושלימו דחדוותא ביומא אחרא.

עצרת שכינה תתאה

זוהר כרך ב (שמות) פרשת תרומה דף קלה עמוד א

בסכות אנן נטלין לה ואיהי סוכה סוכת ואגינת עלן וכתיב (במדבר כט) ביום השמיני עצרת תהיה לכם ודא איהי תרומת יי'

זוהר – השמטות כרך א (בראשית) דף רסא עמוד ב

ת"ת הלל הזקן כד הוה חדי בהאי הלולא אמר אם אני כאן הכל כאן, ואם אין אני כאן מי כאן הוה רמזו ואמר אי שכינתא דאקרי אנ"י שריא כאן, הכל כאן ההוא אתרא דאק' כ"ל דאתי לאזדווגא בה, ואם אין אני כאן מי כאן, דהא לא חשיבו טיבו שלימא בגין דשכינתא לא שריא בארעא קדישא, אבל כד ישתלמו אינון פרים כדין כתיב (ישעיה י"ב) ושאתם מים בששון ממעיני הישועה, מאן אינון שית מעייני דאינון מריקין בהאי ישועה וכדין עלמא כוליה בחדוה בגין דנפקא שכינתא מבינן ההוא סאיבו דשאר עמין בגין כך (במדבר כ"ט) ביום השמיני עצרת תהיה לכם:

זוהר – תוספת כרך ג (ויקרא, במדבר, דברים) דף שט עמוד א

שבעת יומי דסוכה שבע ספירן סוכה אימא עלאה דמסכבא עלייהו ניסוך המים וניסוך היין מסטרא דימינא ושמאלא וחג שמיני חג עצרת שכינתא תתאה ברתא דמלכא ומטרוניתא.

זוהר כרך ב (שמות) פרשת תצוה דף קפז עמוד א

כיון דנחתא והא נקטא כל ברכאן וכל קדושין וכל ענוגין וישראל כל הני שבעה יומין הוו (ויקרא רצד ב) משכין לה באינן עובדין דקא עבדין ומקרבין בהדה כדין נחתא לקרבא בבנהא ולמחדי לון יומא חד, וההוא יומא איהו יומא תמינאה בגין דכל ז' יומין אחרנין בהדה ועל דא איהו תמינאה ותמינא יומין כחדא, ובגין כך אקרי עצרת, כנישין, כנישין כלהו בהאי יומא ואקרי שמיני ולית שמיני אלא מגו שבעה

עצרת כנישו – שמחת השכינה בלחודיו עם מלכא

זוהר כרך א (בראשית) פרשת נח דף סד עמוד א – עמוד ב

ועל דא כתיב (במדבר כ"ט) ביום השמיני עצרת תהיה לכם, מאי עצרת כתרוממו כנישו כל מה דכנישו מאינן ברכאן עלאין לא ינקין מניה עמין אחרנין בר ישראל בלחודייהו ובגין כך כתיב עצרת תהיה לכם, לכם ולא לשאר עמין לכם ולא לשאר ממנן.

ועל דא אינן מרצין על המים למיהב לון חולק ברכאן דיתעסקון ביה ולא יתערבון לבתר בחדוותא דישאל כד ינקין ברכאן עלאין ועל ההוא יומא כתיב דודי לי ואני לו דלא אתערב אותרא בהדן, למלכא דזמן רחימיו בסעודתא עלאה דעביד ליה ליומא רשימא, הא רחימיו דמלכא ידע דמלכא אתרעי ביה, אמר מלכא השתא אנא בעי למחדי עם רחימאי ודחילנא דכד אנא בסעודתא עם רחימאי יעלון כל אינן קסטורי ממנן ויתבון עמנא לפתורא למסעד סעודתא דחדוה עם רחימאי.

מה עבד אקדי' ההוא רחימיו קוסטורין דירוקי ובשרא דתורי ואקריב קמייהו דאינן קסטורי ממנן למיכל.

לבתר יתיב מלכא עם רחימוי לההיא סעודתא עלאה מכל עדונין דעלמא ובעוד דאיהו בלחודוי עם מלכא שאיל ליה כל צרכוי ויהיב ליה ואחדי מלכא עם רחימוי בלחודוהי ולא אתערבין אחרנין בינייהו, כך ישראל עם קודשא בריך הוא בגין כך כתיב ביום השמיני עצרת תהיה לכם.

זוהר כרך א (בראשית) פרשת ויגש דף רח עמוד ב

ד"א ולא עמד איש אתו בזמנא דקודשא בריך הוא אתי לאזדוגא בכנ"י, בהתודע יוסף אל אחיו בזמנא דקודשא בריך הוא הוה מתחבר בהו בישראל בגין דאינון נטלי בלחודייהו ולא חבורא דעמין עעכו"ם בהדייהו בגין כך (במדבר כ"ט) ביום השמיני עצרת תהיה לכם דהא בזמנא דא איהו קודשא בריך הוא בלחודוי בחבורא חדא עם ישראל דכתיב בהו אחי ורעי כמה דאוקמוה.

זוהר כרך א (בראשית) פרשת ויחי דף רכא עמוד א – והמשכו בפרשת אמור

קד עמוד ב

עד כאן חדוותא דכלא חדוותא דאושפיזין ואפילו אומות העולם חדאן בחדוותא ומתברכין מנה ועל דא קרבנין בכל יומא עלייהו לאטלא עלייהו שלם ויתברכון מינון, מכאן ולהלאה יומא חד דמלכא עלאה דחדי בהו בישראל דכתיב (במדבר כ"ט) ביום השמיני עצרת תהיה לכם דהא יומא דא ממלכא הוא בלחודוי חדוותא דיליה בהו בישראל.

מתל למלכא דזמין אושפיזין, אשתדלו בהו כל בני היכליה לבתר אמר מלכא עד כאן אנא ואתון אשתדלנא כלהו באושפיזין וקרבתון קרבנין על שאר עמין בכל יומא מכאן ולהלאה אנא ואתון נחדי יומא חד הדא הוא דכתיב ביום השמיני עצרת תהיה לכם, לכם לקרבא קרבנין עלייכו, אבל אושפיזי מהימנותא במלכא משתכחו תדירא, וביומא דחדוותא דמלכא כלהון מתכנפי עמיה ומשתכחון.

ועל דא כתיב עצרת תרגומו כנישו, והאי יומא יעקב הוא רישא לחדוותא, וכל אינון אושפיזי חדאן עמיה ועל דא כתיב (דברים לג) אשריך ישראל מי כמוך וכתיב (ישעיה מט) ויאמר לי עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר:

זוהר כרך ג (במדבר) פרשת פנחס דף רנט עמוד א – עמוד ב

זכאה חולקהון דישראל דידעי לאעלאה לגו מוחא דאגוזא ובגין למיעל לגו מוחא מתברין קליפין אלין ועאלין מה כתיב לבתר כל האי ביום השמיני עצרת תהיה לכם לבתר דתברו כל הני קליפין ותברו כמה גזיזין וכמה נחשים קטלו וכמה עקרבים דהוו לון באינון טורי דחשוכא עד דאשכחו אתר דישובא וקרתא קדישא מקפא שורין סחור סחור כדין עאלו לגבה למעבד נייחא תמן ולמחדי בה והא אוקימנא מלה ודא איהו עצרת כנישו אתר דמתכנש כלא לגבה תהיה לכם ולא לאחרא למחדי אתון במאריכון ואיהו בהדייכו ועל דא כתיב (תהלים לב) שמחו ביי' וגילו צדיקים והרנינו כל ישרי לב:

עצרת כנישת הטיפה

זוהר כרך ג (במדבר) פרשת בלק דף קצז עמוד א

וירא בלק בן צפור, רבי אבא פתח (שיר א) אם לא תדעי לך היפה בנשים צאי לך בעקבי הצאן, כנישתא דישראל אמרת לגבי מלכא עלאה, כנישתא דישראל מהו כנישתא דא איהו עצרת כנישו כמה דאת אמר (במדבר י) מאסף לכל המחנות, מאן דכניש לכל משריין עלאין לגביה.

ומגו דלזמנין נוקבא אקרי כנישתא ואתמר עצרת כמה דאת אמר (בראשית כ) כי עצור עצר יי' דנקיט ולא יהיב הכי הוא ודאי, דהא מגו מהימנו סגיא דילה דלא אשכחן בה מומא (ס"א מוחא) יהבו לה בלא עכובא כלל.

ואיהי כד מטא לגבה כל מאן דכנישת עצר ומעצר ומעכבת דלא נחית ונהיר אלא כפום טלא טפין זעיר זעיר מ"ט בגין דלא אשתכח לתתא מהימנותא אלא כמה דאת אמר (ישעיה כח) זעיר שם זעיר שם זעיר זכותא וזעיר אנהרותא דטלא מדה לקבל מדה דאלמלא תשכח מהימנותא כמה דאשתכחו בה אריקת בכל סטרא וסטרא בלא עכובא כלל ואיהי חדאת וכדין יהבין לה מתנן ונבזבזן סגיאין דא על דא ולא יהון מעכבין לה כלל אבל תתאין אינון מעכבין לון

ומעכבין לה וכדין איהי עצרת, עצור עצר יי' ודאי כביכול יהיב תמצית ולא יתיר ועכ"ד כאימא יהבת לבנין בטמירו דלא ידעין בה הכי עבדת לון לבנהא .

שמחת תורה בשמיני עצרת

עצרת הוא שמחת התורה דהיינו הז"א

זוהר כרך ג (ויקרא) פרשת אמור דף צו עמוד ב – צו עמוד א (עוסק בענין חג השבועות הנקרא עצרת ומשווה לשמיני עצרת)

למלכא דהוו ליה בנין וברתא חדא אתקין סעודתא לכלהו בנין לא אשתכחת ההיא ברתא על פתורא כד אתאת אמרת למלכא מארי לכל אחי זמינת ויהבת לכל חד מאנין ידיען ולי לא יהבת חולקא בינייהו, אמר לה חיין ברתי מנא דילך ישתכח על חד תרין, הא כלא יתנון לך מחולקיהוון, אשתכח לבתר בידהא חולקין על חד תרין מבלא, כך כ"י מכלא נטלא חולקין ועל דא אתקרי כלא כלולא, ככלה דכלהו מזמנין לה מאנין וחולקין ותכשיטין כך היא כ"י חדותתי (נ"א חדותא) דילה בכלא וכלא יהבין לה חולקין ומאנין, ת"ח בשעתא דמלכא קדישא אשתכח בעטרוי חדותא דכנסת ישראל הוא, וכד אורייתא אתיהיבת אתעטרת כנסת ישראל בעטרין עלאין, ובגין דכל קשרא דמהימנותא אתקשר בהאי אילנא אקרי יום אחד דכתיב (זכריה יד) והיה יום אחד הוא יודע ליי', יום אחד ודאי דכנסת ישראל יום אחד בקשורא דלעילא, קשורא דלעילא רישא וגלגלתא ומוחי (ויחי רכא) קשורא אחרא תרין דרועין וגופא דאחידן מחילא דרישא ואוקמא רב המנונא (ס"א בתרין) בתלת קשירין דאבהתא (קשורא אחרא) תרין קיימין (נ"א כולין דלתתא) דאתמשכו במשח רבות (בקיומא) בתרין דרגין תרין נחלין לאכנשא זרעא לאפקא בדרגא אחרא בפום אמה, אילנא דא הוא גופא דאמצעיתא דאחיד לכל הני וכלא מתקשרן ביה והוא בהון ועל דא כלא חד וכד אזדווגת ביה מטרוניתא כדין הוא אחד והא אוקימנא מלי.

תא חזי כתיב ביום השמיני עצרת מאן עצרת אלא בההוא אתר דכלא מתקשרן כחדא אקרי עצרת, מאי עצרת (ס"א כנופיא כנישו) כנישו ואי תימא הכא דאקרי עצרת מ"ט אלא בכל אינון יומין יומי סעודתי דענפי אילנא הוו ועל דא שבעים פרים אינון, לבתר חדוותא (דגופא) דאילנא ממש וחדוותא דאורייתא ובגיניה הוא יומא חד עצרת חדוותא דאורייתא חדוותא דאילנא דהוא גופא ועל דא לית חולקא בהאי יומא אלא לקודשא בריך הוא וכנסת ישראל בגין כך עצרת תהיה לכם, לכם ולא לאחרא.

זוהר כרך ג (במדבר) פרשת פנחס דף ריד עמוד ב

סדורא דהני יומין, מראש השנה עד יומא בתראה דחג, בראש השנה אתער דרועא דשמאלא לקבלא לה למטרוניתא וכדין כל עלמא בדחילו בדינא ובעי ההוא זמנא בתיובתא שלים לאשתכחא עלמא קמי קודשא בריך הוא לבתר אתיאת מטרוניתא ובעיין בני היכלא בתשעה לירחא למעבד חדוותא ולמטבל בנהרא לדכאה גרמייהו בזווגא דמטרוניתא ביומא אחרא הוא זווגא דילה לשוואה שמאלא תחות רישהא (נ"א רישא דמלכא) כמה דאת אמר שמאלו תחת לראשי, וכדין ישראל בתעניתא על חובייהו ומכפרא להו דהא אימא עלאה אנהירת אנפאה למטרוניתא בזווגאה ומתכפרין כל בני היכלא כיון דשמאלא מקבלה לה בהאי יומא דרישא דמטרוניתא שרייא על שמאלא, ביומא קדמאה דחג יתער ימינא לקבלה בגין לחבקא וכדין כל חדווא וכל אנפין נהירין וחדוותא דמים צלילן לנסכא על מדבחא ובעיין בני נשא למחדי בכל זינין דחדוה דהא ימינא גרים בכל אתר דשארי ימינא חדוותא אצטרין בכלא כדין חדוותא היא לאשתעשעא, לבתר ביומא תמינאה חדוותא דאורייתא הוא דהא כדין זווגא דגופא הוא זווגא דכלא למהוי כלא חד ודא הוא שלימו דכלא ודא יומא דישראל הוא ודאי ועדבא דידהו בלחודייהו דלית ביה חולקא לאחרא, זכאין אינון ישראל בעלמא דין ובעלמא דאתי עלייהו כתיב (דברים יד) כי עם קדוש אתה ליי אלהיך וגו':

מנהג שמחת תורה וסוד כתר התורה

זוהר – רעיא מהימנא כרך ג (במדבר) פרשת פנחס דף רנו עמוד ב

וביום השמיני עצרת פר אחד איל אחד הא אוקמוה מארי מתניתין, למלכא דזמין אושפיזין לבתר דשלח לון אמר לאלין בני ביתא דיליה אנא ואתון נעביד סעודה קטנה, ומאי עצרת, כמד"א (שמואל א ט) זה יעצור בעמי ולית עצר אלא מלכות מסטרא דשכינתא עלאה עביד סעודתא רברבא ומסטרא דמלכותא סעודתא זעירא ונוהגין למעבד ישראל עמה חדוה ואתקריאת שמחת תורה ומעטרן לס"ת בכתר דיליה רמוז ס"ת לתפארת שכינתא עטרת תפארת

תיקוני זוהר תקונא תליסר דף כט עמוד ב

ג' מן גן ג"ן הוא כליל תלת וחמשין סדרין דאורייתא דבכתב ושבע יומין דסוכות הא שתין לקבל שתין מסכתות שמיני עצרת חג בפני עצמו ביה נביעו דאורייתא לאשקאה אילנא דאיהו נטוע בגן ושרשוי וענפוי איהו כגוונא דחוג הארץ דכל תגין מתחגגין בה

תיקוני זוהר תקונא עשרין וחד ועשרין דף נו עמוד א – עמוד ב

וכד נטלא מאימא עלאה דאיהי שמחת תורה שמחת בית השואבה ואיהי חופה דיליה אתקריאת שמיני חג עצרת בההוא זמנא דשמחת תורה שויין עטרה בריש כל צדיק לעילא כמה דאת אמר בעטרה שעטרה לו אמו ביום חתונתו וביום שמחת לבו ביום חתונתו דא שכינתא תתאה וביום שמחת לבו דא שכינתא עלאה והכי צריכין ישראל לאתעטרא בכלא בעטרה על רישיהו ביומא דשמחת תורה

[1] ספר פרדס רמונים - שער ערכי הכינויים פרק כא

שמיני חג העצרת היא המלכות ונקראת שמיני מפני שהיא שמינית להחכמה. ונקראת חג מפני שהיא כלולה בחסד גבורה כדפי' בערכו. ונקרא עצרת על שם שבעת עלותה למעלה בחכמה אז היא עצרת שאינה משפעת כלל עד עת בואה אל מקומה. ובדבר הזה צדקו דעת האומרים שמיני ח"ג עצרת בחכמה או בבינה או בכתר כי הכל היא במלכות. אמנם דווקא בעת עליותה להיותה שמינית שמה. ור' משה האריך בענין בפירושים שונים:

